

denna tid vill han därför hänföra Vedyxa-stenen: »Vthi then tredie hundraåhrige tiden efter Christi Födelse, wid pass på thet 261 och 266 åhret, hafwa Götherne giort sina vthtåg til Grækeland; hwar med the ock fortfarit i then fierde och femte ålderen . . . Wid förbemälte tid måste thenne Runesten wara vprättad. Sedan Runerne wid pass Anno Christi 1000 afskaffades i Sverige hafwa åthskillige Nordiske Konungar och Krigzfolck ännu vti then tijonde och elfte ålderen vthfarit til Grækeland, at tiena där för såld, såsom vti then tiden då Konung Kiri Alexius och Drotning Zoë regerade, hwar om vår Sturleson förmäler.»

»Vehementer hic erravit Peringskiöldius», så lyder Celsius' omdöme om Peringskiölds tolkning av Vedyxa-inskriften. Hans egen översättning lyder: »Stailtr inscribi curavit hunc lapidem Vidbiurno in Græciam profecto, marito suo. Deus iuvet ipsius animam, et mater Dei. Osmuntr Kari filius signavit.» Härmed överensstämmer i stort sett N. R. Broemans tolkning: »Ståltr lät rita denne Sten efter Widbjörn Greklandsfarare, sin Man. Gud hjälpe hans Sjal, och Guds Moder. Osmund Kares Son märkte.»

UFT h. 7 (1878): »Stenhild lät rita (= skriva å) denne sten efter Vibjörn, sin make, Greklandsfararen. Gud och Guds moder hjelpe hans själl! Åsmund Kåresson riste runorna.» Brate: »Stenhild lät resa denna sten efter Vidbjörn Grekfare, sin man. Gud hjälpe hans ande och Guds moder! Asmund Kareson ristade.»

Om det sällsynta kvinnonamnet *Stæinhildr* se Sö 236. I Lundgrens och Brates namnordbok förtecknas ett belägg på namnet (lat. Stenildis) från Uppland 1316. — Om *Vidbiorn* se U 524. Tillnamnet *grikkfari* (eller *grekfari*?) förekommer även U 270. Såsom redan Bureus har insett, betyder det 'en man som har färdats (en eller flera gånger) till Grekland'. Jfr *Ænglandsfari* U 978, *Hallandsfare*, *Gullandsfare*, *Spaniefare*, isl. *Iórsalafari* m. fl. Som egentligt personnamn förekommer *Æistfari* Sö 45; jfr också *Sæfari*, *Viðfari*. Förleden i *grikkfari* är stamformen i folknamnet *grikkjar* pl. 'greker'.

957. Vedyxa (Viggbj), Danmarks sn.

Pl. 20.

Litteratur: B 407, L 213, D 1:185. J. Bureus, F a 6 s. 197 n:r 158 (Rhezeliu), F a 5 n:r 86, F a 1 s. 21; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta Uplandica per Thiundiam (1710), s. 302 f.; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 87; R. Dybeck, Danmarks socken (1863, ATA); UFT h. 7 (1878), s. 37; E. Brate och S. Bugge, Runverser (ATS 10: 1), s. 88, 160; Fornminnesinventering i Danmarks sn 1937—38 (G. A. Hellman m. fl., ATA).

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckning (F 1 2 n:r 5); J. Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 41); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiöld a. a. och B 407); Dybeck (D 1:185).

Runstenen står i åkern 500 m. SV om Vedyxa gård, 200 m. SSV om landsvägsbron nära avtagsvägen till Lövsta, 220 m. SV om U 956. Ristningsytan är vänd mot S. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Upsala» och på kartan för fornminnesinventeringen 1937—38 (ATA).

Också denna runinskrift finnes upptagen i Bureus' samlingar, efter teckning av Rhezelius. Platsen anges vara: »Widh Wiggbj i Wreten» (F a 6). F a 5: »Wigby.» — Ransakningarna: »Wiggeby aspehagen.» — Peringskiöld (1710): »Wigby Runesten» (B 407 och L 213: »Wigby»). — O. Celsius har granskat inskriften den 22 april 1725; platsen betecknas som »Wiggbj fiällen = åker». »Mitt på stenen är ett ingrafwit hohl, som en liten skåhl, stor som en twärhand el. något litet större, slät innan.» — Dybeck (1863): Vid Vedyxa finnas två runstenar. »Gärdet, å hvilket den ene af dem är, har förr hört till Wiggeby.» Och i *Sverikes runurkunder*: »Den åkermark, å hvilken denne sten är, har förr hört till Wigby, men är för några år sedan lagd till Wedyxa.» — Beskrivningen till Geologiska kartbladet »Upsala» (1869): »NNO om Myrby.»

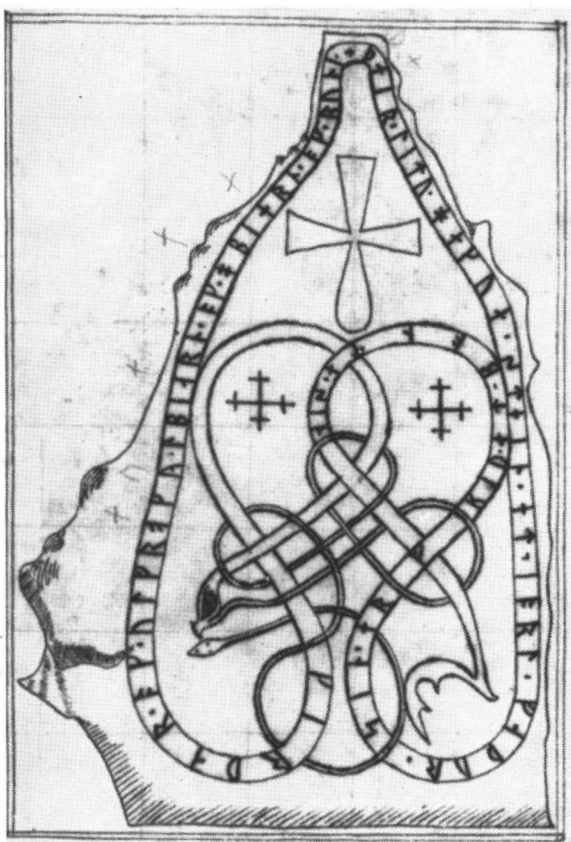

Fig. 53. U 957. Vedyxa (Viggby), Danmarks sn.
Efter teckning av Rhezelius.

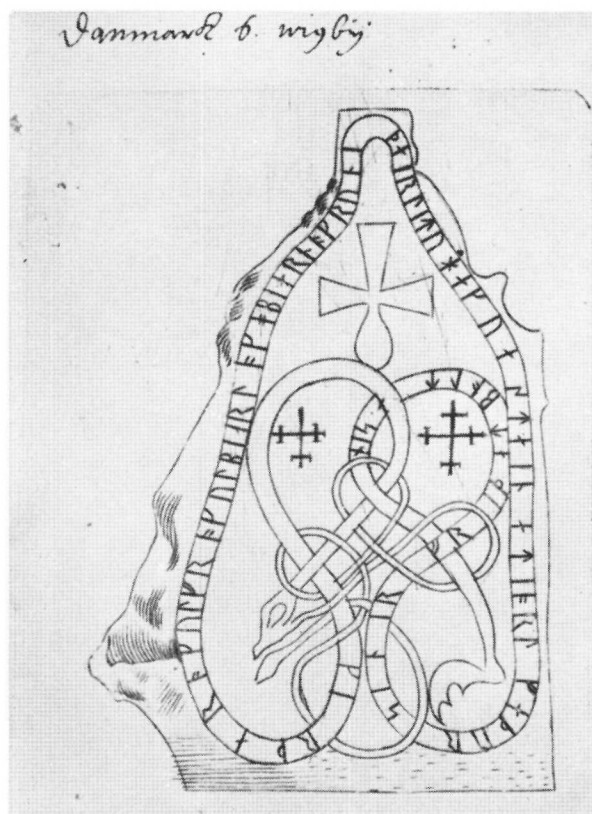

Fig. 54. U 957. Vedyxa (Viggby), Danmarks sn.
Efter kopparstick av Bureus.

Grå, grovkornig granit. Höjd (över nuv. markytan) 2,37 m., bredd mitt över ristningen 1,57 m., vid basen 1,75 m. Stenen har en i det närmaste triangulär genomskärning. Ytan är mycket skrovlig, ehuru rätt plan. Ristningen är mycket ojämn, med grova linjer. Delvis svårläst, särskilt nedre hälften.

Inskrift:

kerpar . ok . ulfr . ok ulbiarn . ok . abiarn ok runi + þair . litu hakua . stain . at . iarl faður sin .
arfridr at . bonta sin

Gærdarr ok Ulfr ok Holmbiorn ok Abiorn ok Runi þeir letu haggua stæin at Iarl, faður sinn, Arnfridr at bonda sinn.

»Gärdar och Ulv och Holmbjörn och Åbjörn och Rune de läto hugga stenen efter Jarl, sin fader, Arnfrid efter sin man.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början och slut. 1 k är icke stunget; icke heller 46 k. Avståndet mellan 1 k och 2 e är stort, likaså mellan 10 l och 11 f. 2 e är tydligt stunget. Runorna i första namnet 1—6 **kerpar** äro grunda, men säkra. 13 o har två bst, svagt uppåtvända, på h. sidan av hst, sannolikt huggna. o är sannolikare än i. Inskriftens övriga o-runor ha bst nästan vinkelrätt mot hst. Intet sk efter 14 k, icke heller efter 31 k. Sk + efter 35 i står vid top-

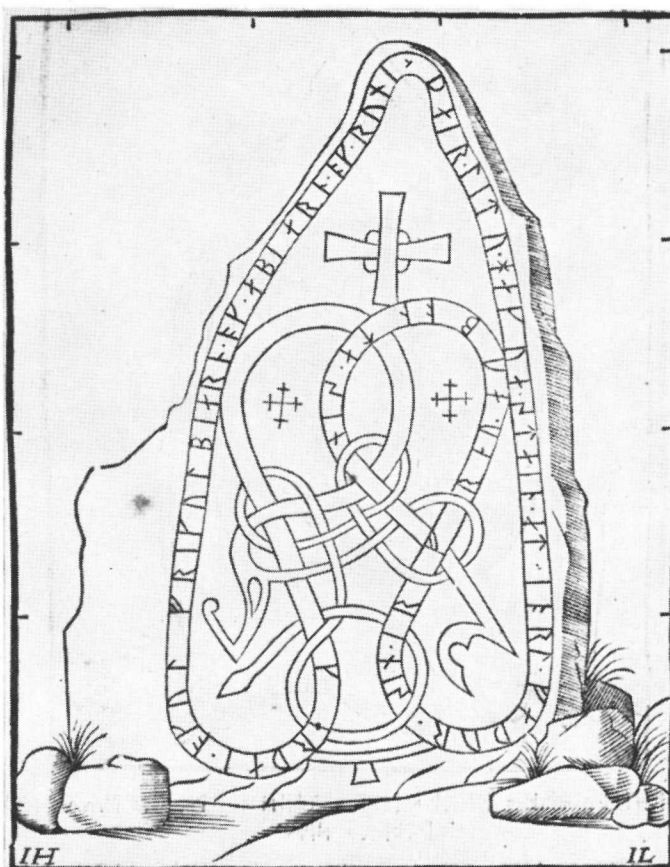

Fig. 55. U 957. Vedyxa (Viggbj), Danmarks sn. Efter B 407.

pen av stenen och delar inskriften i två delar. Sannolikt en avsiktlig anordning. Det följande är tydligt, t. o. m. 55 t. Bst i 57 a sitter lågt, men går tvärs över hst. Runan är a, icke o. 60—67 *fapur sin* är grunt. 74 r förefaller tämligen säkert, men står påfallande nära 75 a, utan sk.

Rhezeliu (F 12): 2 i; intet sk efter 12 r och efter 14 k; 15 y; därefter sk; 24 o, 51 e, 54 e, 57 o, 68 e; 74 r saknas; sk efter 59 l, 64 r, 73 p och 81 a. — Hadorph och Leitz (B 407): 2 e, 6 i; intet sk efter 8 k, 12 r, 14 k; 13 i, 24 a, 57 o, 68—74 *irfrau*, 75 u (omvänt); sk efter 59 l, 64 r, 73 u, 81 a, däremot icke efter 76 u. — Celsius: 2 e, 6 r, 13 i, 24 a, 57 a, 68—74 *irfriþ*. — Dybeck: 2 e, 6 r, 13 i, 15 y, 24 a, 57 o, 68—74 *arfriþ*; sk efter 59 l, 64 r, 73 p, 81 a, däremot icke efter 67 n.

Fem söner ha tillsammans med sin moder låtit hugga ristningen till minne av deras fader. I inskriften förekomma sålunda sju namn. Om *Gærdarr* se U 72, om *Holmbiorn* U 538, om *Abiorn* Sm 2, U 408, 585, om *Runi* U 789, om *Iarl* U 307, om *Arnfridr* (eller *Ærnfridr*) U 35.

Ornamentiken är rätt otymplig och oklar. Huvud och stjärt på rundjuret äro alldeles misslyckade. Ristningen har tre kors, ett större upptill och två mindre s. k. korsade kors längre ned mellan slingorna. Enligt Peringskiöld skulle detta vara hedniska symboler: »Thenne Runesten föreställer oss att beskåda try hedniska kors, nämligen ett stort och tw små, till the krönte Afgudars minne; Thet första korset är Thors merke, the andre tw smerre korsen äro i Swartbocken kallade *Ægis Hielmar*, hwar med betecknas Odins och Freys minne.»

I P. Dijkmans *Historiske Anmærkninger* (1723), s. 62 omtalas en runsten som skall ha stått vid Viggbj i Dalby sn. Den inskrift, som citeras (se även L 99), är emellertid ett avsnitt ur inskriften på U 957, och det har tydligen skett en förväxling av de båda platserna med samma namn.